

a Vraza je zbadal, da je „Slovencev uskok“, in se ustavljal vsem težnjam, ki so hotele „štajersko-hrvaško narečje povzdigniti na jezikoslovni avtokratiški prestol.“¹⁾

A bodi dovolj o tem! Nemške Prešernove pesmi sploh imajo isti značaj kakor slovenske. Pretežno so erotične, in sicer splošno ne v onem idealnem, duševnem smislu, kakor je sodil Stritar, ampak so prav neposredno priklile iz njegovih istinitih ljubavnih čuvstev. Varovati se moramo one neprevidne in nikakor ne opravičene apoteoze tega sicer velikega pesnika, katera se semtertja kaže v našem

¹⁾ Glej jako dobre „Paberke o Prešernu“, katere je priobčil V. Steska v „Katoliškem Obzorniku“ 1901. str. 17 in sl.! Steska pravi tam: „Kolikor moremo sedaj soditi, je morda bila Prešernova sreča, da se ni bolj navdušil za slovanske jezike, ker bi se brezdvomno poznali sledovi v njegovih spisih in bi zašel morda v drugo skrajnost, da bi bili njegovi spisi mešanica iz raznih slovanskih besed, če ne celo oblik. Ali niso njegovi nasledniki krenili na to pot?“ (Tam str. 23.)

slovstvu. Kot vzornega moža pač ne moremo častiti pesnika, ki prijateljici zapiše v spominsko knjigo verze:

Treu ist einer, der bin ich,
Liebchen! treu dir bis zum Grabe;
ewig, ewig lieb' ich dich,
bis ich eine Andre habe. —

Na str. 445. lanskega letnika smo omenili Vidičevo zbirko „Fr. Prešeren. Poesien“, v kateri je večina teh pesmi že natisnjena. Gospod L. Pintar je to novo zbirko uredil po istih načelih kakor slovensko krasotno izdajo. V prvem delu so one pesmi, katere je bil v takomenuvanem cenzurskem rokopisu Prešeren sam zbral kot „Nameček nemških in ponemčenih poezij“. Te so boljše in so bile res pripravljene za tisk. V drugem delu je pa izdal poezije, katere je nabral drugod. Med njimi so tudi manj vredni pesniški proizvodi in nekatere pesmi, o katerih se niti ne dá prav določiti, ali so res Prešernove ali ne.

Dr. Evgen Lampe.



Trije koncerti. V Ljubljani smo imeli prošli mesec tri koncerte, kateri zaslužijo, da se jih podrobneje spominjamo. Dne 5. prosinca je „Glasbena Matica“ proslavila šestdesetletnico svojega častnega člana dr. **Antona Dvořáka**. Na str. 772. lanskega letnika smo načrtali kratko razvoj dr. Dvořákov in smo tam opisali tri dobe njegovega skladanja. Pri tem koncertu so posebno zanimale točke iz njegove zadnje dobe. Slišali smo dve veliki „programni skladbi“: „Divja žena“ in „Golobek.“ Da spoznajo čitatelji, káka je to nova glasbena oblika, podajemo tu „program“ simfonične pesmi „Divja žena“:

I. *Allegretto*. V revni koči se otrok mirno igra s svojimi igračkami, mejtem ko mati kosilo kuha za moža, ki dela na polju. — *Poco più animato*. Otrok postaja nemiren, neče se igrati, začne jokati in kričati. Mati ga jezna svari, naj miruje, če ne, pride divja žena. Za trenotek to pomaga, dete se umiri. — *Allegretto*, tempo I. Otrok se iznova

nekaj časa igra z raznimi igračkami. — *Poco più animato*. Ali zopet postaja nemiren, neče se igrati, kmalu joka in kriči na vse grlo. V jezi pokvari igrače in jih razmeče na vse strani. Mati si ne ve pomagati in v svoji jezi kliče: „Divja žena, pridi in vzemi poredneža!“

II. *Andante sostenuto e molto tranquillo*. Vrata se odpro. Suha, pošastna žena se počasi bliža. — *Più animato*. S hreščočim glasom, podobnim vihri, zahteva dete od prestrašene matere. — *Allegro*. V groznem strahu pograbi mati otroka in ga stisne k sebi. Divja žena se vedno bolj bliža in vedno silneje zahteva od matere otroka. Vname se divji boj zanj: divja žena strastno steza roke in s koščeniimi dolgimi prsti grabi po njem, mati pa ihti in ga stiska vedno bolj k sebi. — *Meno mosso, allegretto*. Ura bje dvanajst, divja žena izgine.

III. *Andante*, pozneje *più lento*. Oče preneha z delom na polju ter nič hudega sluteč, mirno koraka domov. Blizu hiše mu postaja

tesno pri srcu. — Poco à poco stringendo, maestoso. Ko vstopi, zagleda grozen prizor: Mati leži nezavestna na tleh. Roke ji oklepajo mrtvo dete. —

To je vsebina narodne pravljice in Erbenove balade. Kakor je pesnik narodno pesem izkušal izraziti v baladi, tako hoče Dvořák vse epično pripovedovati v orkestru. Tu se nič ne peva. Poslušavec ima v rokah le „program“, ki mu je hkrati navodilo, da more natančneje razumeti, kar mu pripovedujejo glasbila. To so sicer pesmi, a ne deklamira jih človeški glas, ampak orkester s svojimi stoterimi jeziki. Sicer se naslanja simfonična pesem na obliko sonate in simfonije. A razlikuje se od obeh v tem, da je njena snov določena, da se ne razvija svobodno sama iz sebe, ampak da je glasbena prepesnitev že bivaajoče pesmi. Ker stoji tako skladba naravno v sredi med simfonijo in med navadno pesmijo, jo imenuje Dvořák „simfonično pesem“.

Skladatelj izkuša posamezne misli izraziti kar moči krepko in jedrnato. Zato rabi jako izrazite melodije, katerim zna z mojstrsko instrumentacijo pridobiti veljavo in efekt. Tu ni onih okroglih, fino sestavljenih glasbenih oblik, ki jih goji klasična glasba — to je mladostna živahnost, katera kipi v polnih vrelcih na dan. Semtertja je teženje po čudnih efektnih preodkritih. Te skladbe so velike po koncepciji, duhovite po invenciji motivov, drzne v harmonizaciji. A vendar nam ni čisto ugajal ta slog. Zdele so se nam take, kakor moderne slike, začrtane z močnimi potezami brez senc in prehodov. Podobna je simfonična pesem „Golobek“.

Razne druge točke, med katerimi moramo posebno omeniti krasnih dvospevov, ki sta jih pela gospodična Mira Dev in c. kr. dvorni operni pevec g. Fran Pacal z Dunaja, je zaključil veliki „149. psalm“, mogočna skladba za mešani zbor s spremljevanjem orkestra.

*

Dne 12. januarja pa je koncertoval v Ljubljani **Emanuel Ondříček**, najmlajši brat slavnega Frančiška Ondříčka, katerega smo večkrat omenili. Umetnik je star šele devetnajst let, a že tekmuje s prvimi mojstri. Že kot nežen deček je bil umetnik na goslih. Kot sedemleten otrok je igral koncerte Mendelssohnove. Njegov oče in brat Dragotin sta zarana spoznala njegov sijajni talent in ga odločno nagovarjala, naj ga razvije in izpopolni. Pod večjim vodstvom prof. Ševčíka, kateri je Čehom vzgojil že dolgo vrsto izbornih virtuofov, se je mladi Ondříček vglabljal v vse tajne goslarske umetnosti. Namesto v šestih letih, kakor je predpisano, je zmagal vso učno snov

v štirih letih z najsijajnejšim uspehom. Pri sklepnih izkušnji na konservatoriju je vse očaral s težkim Paganinijevim koncertom. Prvi umetniki so mu že takrat prerokovali slavno bodočnost. A širni svet je opozoril nase šele, ko je slavil prve velike uspehe v Peterburgu. Tam si je hipoma pridobil ljubezen občinstva. Pozvali so ga na carski dvor, kjer ga je odlikoval car Nikolaj II. Vplivni kritik Wulfins je pozval v tem času nekoč Ondříčka k sebi, da mu igra „Spomine na Paganinija“. Ko ga nekaj časa posluša, ves prevzet zakliče Wulfins: „Resnično! To je prav demonska tehnika!“

Letos se je odločil Ondříček, da koncertira med južnimi Slovani. Prišel je tudi v Ljubljano, kjer nam je naredil res izreden glasbeni užitek. Gosli so najobčutnejše glasbilo. V izražanju čutil in finih nians jim ni kos nobeno drugo glasbilo. In to čudovito moč nam je pokazal mladi Emanuel Ondříček v njeni divni krasoti. Svojo izborno šolo je pokazal v Bruchovem „Koncertu“, a v vsej briljantnosti je pokazal svojo nežno občutnost in veliko koncepcijo v Wieniavskega „Sielanki“, v Sarasatovi „Andaluški romanci“ in v Paganinijevih varijantah o angleški himni „God save the Queen“. Mehko in sočutno ga je spremljal klavirski virtuos Charles Veyrych, kateri je svojo klavirsko tehniko še samostojno pokazal v Schubertovem „Scherzo“ in Lizstovi „Etudi“. Bil je res krasen glasbeni užitek, in žal nam je bilo le, da se ni občinstvo mnogoštevilneje udeležilo koncerta.

*

Dne 20. januarja smo pa poslušali koncert **českých filharmonikov iz Prage**. Veliki orkester „Česke filharmonije“ šteje 70 članov, samih glasbenih umetnikov. Večinoma so še mladi glasbeniki, ki igrajo z gorkim žarom prve mladosti. Dirigent g. Čelanský jih vodi z lahkoto, bravuro in nekim posebnim „humorjem“, kateri se smeji iz tega živahnega orkestra. Dirigiral je večinoma na pamet. Občudovali smo tesno enotnost, ki vlada tu med dirigentom in vsakim glasbilom. Kakor ena duša oživlja hkrati vse telesne ude, tako je vsak migljaj dirigentov v istem hipu postal živa glasba. V njegovih rokah in očeh je bil ves veliki orkester. Kar je dajal z dirigentsko palčico in nervozno levico, to ni bil takt, ampak je bila skladba v pantomimi. Igrali so skladbe največjih českých orkestralnih skladateljev: Smetana, Fibicha in Dvořáka. Začeli so z uverturo Smetanovo k „Prodani nevesti“. Sledila je Dvořáková „Simfoniya v d-duru“, grandiozno osnovana velika skladba. Zgoraj

smo omenili, da nam je „Glasbena Matica“ predstavila Dvořáka kot „programnega“ skladatelja. Takrat smo slišali nov slog z nenavadnimi, prav frapantnimi efekti. V tej simfoniji je pa Dvořák še klasik, dasi njegov „Scherzo“ že kaže ono nagnjenje k modernosti, katero je pozneje prodrlo do zmage v novem slogu. Fibichova selanka „V podvečer“ je orkestralna točka najfinejše vrste, globoko liričnega, nežnega značaja. Pianissimo ob začetku in ob koncu je bil čaroben. Smeta-

nova simfonična pesem „Vltava“ ima svojo posebnost v tem, da zdaj flavte in klarineti, zdaj gosli imitirajo šumenje valov, nad tem valovanjem pa se razvija jasna melodija, zdaj podobna šepetu vodnih vil, zdaj viharju, zdaj bojnemu kriku. Zvršila je pa koncert Dvořáková uvertura „Carneval“, skladba divje nebrzdane radosti. — Izvajanje je bilo vzorno. Občinstvo pa tudi ni štedilo z neprestano pohvalo.

L.



Poroka kneza Otona Windischgraetza z nadvojvodinjo Elizabeto.

Ljubezniv kotichek slovenske zemlje vidiš, dragi čitatelj, na naši podobici str. 121. Ob Blejskem jezeru, tam, kjer se dviguje lahno napet holmec, da loči jezersko kotlino od globoko pod njo zarezane doline Bohinjske Savice, tam stoji sredi zelenja okusno zidano poslopje, pol gradič, pol vila; nekako ponosno odmaknjeno od jezerskega brega gleda mirno čez jezero in čez slikoviti venec vil in letovišč, ki objema modro, lahno in blesketajočo jezersko gladino. Vila je zidana v četverokotu, tako da je pročelje obrnjeno proti jezeru in se spredaj pomika vun v obliki lične enonadstropne verande, katere tloris obstoji iz petih sprednjih strani pravilnega osmerokotnika. Razgled s te verande je ob jasnem letnem dnevu nepopisno lep. Pogled ti pade najprej na ljubko cerkvico na otoku, katera se ti vzdiguje ravno nasproti v isti višini ter te prijazno pozdravlja. In pozdravljajo te tudi nemirni valčki, ki ti njeno podobo v odsevu pošiljajo navzgor, šegavo lomeč, mehko upogibajoč njene poteze. Zatem se ti upre oko v sivo, navpično skalo, ki kakor nema, resna čuvajka zre doli na jezero. Na glavi ji sedi kamenita krona, prijazen gradič, kateri kot star vitez gleda doli na mlade stavbe najnovejšega kroja. Pogled ti zdrkne naprej na desno in obvisi na župni cerkvi, na zgradbi, katera nosi v stolpu in v presbiteriju še sledove gotske dobe, kakor njena hčerka v Bodešičah! Pač mnogokrat jo je gledal dobri knez odtod in premišljeval, kako bi se premladila in zvečala! Saj ljudstvo je naraslo, a njeno zidovje se ni

razširilo. Kmalu se dvigne tam nova, lepa, velika hiša božja. . . Pogled ti splava v daljavo. Tam zgoraj, kjer se nad Podkorensko Savo steza ravan do Karavank, tam je rojstna hiša Prešernova. Ob vznožju gorskih velikanov v varnem zatišju se vrsté lepe vase, z otroško vdanostjo oklepajoč se svojih zvonikov. Še naprej ti sili oko. A širokopleči Stol s svojimi sivimi ramami in z megleno čepico na debeli glavi ti zapre razgled, in njegove gole skale zaničevalno gledajo nate, kot bi grozile: „Kaj če se utrgamo? Vse pomandramo!“ A tudi ta orjak te ne plaši, saj za tvojim hrbtom čuva stari Triglav. . . Na levo se jezero razširja v širok zaliv. Tam je Zaka, najmirnejši kotichek ob Blejskem jezeru. A ne bo več dolgo tako. Zgoraj, precej visoko v hribu, katerega okrogla skalnata glava se dviguje nad gradičem, se delajo že priprave za nov kolodvor, in kmalu bo od Blejske Dobrave doli čez šumeči Vintgar od Rečice sem žvižgal železni hlapec, in tedaj bo Zaka odmevala od glasnega hrupa. A zdaj je narava tu še nedotaknjena, še nepokvarjena. . .

Ta gradič je last kneza Ernsta Windischgraetza, in ravno, ko pišemo te vrstice, je tam novoporočeni par: mladi knez Oton Windischgraetz in njegova nevesta, nadvojvodinja Elizabeta Marija.

Rodbina Windischgraetzov je morda edina v vrstah najvišjega avstrijskega plemstva, katera ni le v zunanji zvezi z našo domovino, ampak ki je tudi v dejanju že pokazala, da ima srce za naše ljudstvo in za njegove težnje. Zato se je prav radi spominjamo in ji čestitamo, ko stopa v ožjo zvezo z vladarsko hišo habsburško.